



D
R
A
be
gr
in
he
de
hu
w
re
m
de
zo
to
m
ba
to
M
en
st

B
L

Er
Cl

C
20
Sp

Keuze uit de aanwinsten

Aziatische kunst

I **BODHISATTVA AVALOKITESHVARA**
Noordoost-Thailand, provincie Buri Ram,
dorp Prakon Chai, eind 8ste eeuw
brons, H. 79 cm.

Dankzij de Nederlandse Sponsor Loterij kon het Rijksmuseum een bronzen beeld uit de pre-Angkorperiode (7de-9de eeuw) aanschaffen. Het beeld behoort tot een beroemde vondst van een groot aantal boeddhistische bronzen beelden die in 1964 in de kelder van een verlaten tempel bij het dorp Prakon Chai gelegen in het zuiden van de Korat-hoogvlakte in het Noordoosten van het huidige Thailand, werden gevonden. De stijl waarin deze bronzen zijn vervaardigd, wordt gerekend tot de kunst van de Khmers die hun machtscentrum in het buurland Cambodja hadden. De bronskunst staat op een hoog niveau, zoals onder andere blijkt uit de grote formaten tot bijna anderhalve meter hoogte. Het Rijksmuseumbeeld stelt Avalokiteshvara voor, herkenbaar aan de miniatuurboeddha voorop zijn haartooi. Hij is de belangrijkste bodhisattva van het Mahayana-boeddhisme. Met zijn rijzige gestalte en naar binnen gerichte blik roept hij een vredige stemming op.

Over deze unieke aanwinst zal in een volgend Bulletin een artikel verschijnen door Pauline Lunsingh Scheurleer.

LITERATUUR:

Emma C. Bunker, 'Pre-Angkor Period Bronzes from Pra Kon Chai', *Archives of Asian Art* 25 (1971-72), pp. 67-76, nr. 22.

HERKOMST:

Collectie Ben Heller; veiling Christie's Amsterdam, 31 oktober 2000, kavelnr. 155. Aankoop met gelden van de Nederlandse Sponsor Loterij (inv.nr. AK-RAK 2000-15).





2 MARUYAMA OKYO (1733-1795)

Kraanvogels in de ochtendzon, 1765

Hangrolschildering, inkt en kleur op zijde,
1000 x 317 mmSignatuur: 'Meiwa kinoto-tori fuyu Heian
Senrei', zegels: 'Senrei', 'Heian no hito Entei
Azana Chukin'

In Kyoto stond Maruyama Okyo, oprichter van de naturalistische Maruyama-school, in de tweede helft van de achttiende eeuw aan de basis van een geheel nieuwe richting binnen de Japanse schilderkunst. Zoals gebruikelijk was Okyo zijn carrière begonnen in de Kano-school, waar men hoofdzakelijk landschappen maakte in diverse tonen van inkt, in een gestructureerde, ritmische stijl. De technieken van deze op Chinese leest geschoeide school wendde Okyo op een innovatieve manier aan bij het creëren van zijn eigen richting, die ook wel de 'terugkeer naar de natuur' wordt genoemd. Een voorbeeld daarvan is zijn gebruik van *sotoguma*, het suggereren van een vorm door het aangeven van de omtrek met een kleurvlak, hier onder meer te zien bij de contouren van de bergen.

Okyo staat vooral bekend om de subtiliteit waarmee hij invulling gaf aan het nagestreefde naturalisme. Niet alleen besteedde hij buitengewoon veel aandacht aan textuur, zoals het dons van de staartveren, de gedetailleerd weergegeven poten of de knoestige stam van de pijnboom, ook de houding van de kraanvogels is natuurgetrouw. De beide vogels zijn bezig aan het toilet in de vroege ochtendzon; terwijl het achterste dier doorgaat met poetsen, heeft de voorste zojuist de kop geheven en kijkt de toeschouwer aan, de vleugels nog licht gespreid.

De schildering draagt de cyclische datering voor de winter van 1765, het jaar waarin Okyo grote vooruitgang boekte in zijn ontwikkeling naar een naturalistische schildertrant. In de beperkte periode van een jaar signeerde Okyo ongeveer dertig schilderijen met de kunstenaarsnaam 'Senrei'.

HERKOMST:

Milne Henderson Fine Art, Londen 2000. Aankoop met steun van het M.J. Drabbe fonds en het Rijksmuseumfonds (inv.nr. AK-RAK-2000-1).

3 SOGA SHOHAKU (1730-1781)

Rustende os, tweede helft 18de eeuw
Hangrolschildering, inkt op papier,
1325 x 542 mm.

Signatuur: 'Heian Jasukoken Soga Shohaku
dojin hitsu', zegel: 'Jasokuken Shohaku'

Shohaku was de zelfverklaarde tegenpool van Maruyama Okyo in het Kyoto van de latere achttiende eeuw. Het realisme dat Okyo en zijn vele volgelingen nastreefde was voor Shohaku een oppervlakkige aangelegenheid, die voorbijging aan waar het voor hem bij inkschilderen om ging. Van hem is de bekende uitspraak 'Als u een schilderij wenst, kom bij mij; wilt u een diagram, ga dan naar Okyo'. Shohaku nam de naam aan van de Soga schilders en voelde zich ook daadwerkelijk erfgenaam van deze lijn van kunstenaars uit de vijftiende en zestiende eeuw, die beroemd waren om hun krachtige, expressieve inkschilderingen.

De pas verworven schildering van een os is geheel in Shohaku's stijl opgezet, met een zeer breed penseel in een beperkt aantal forse streken, vol van inkt. De ronde bewegingen in het achterwerk van het dier lijken met de staart een verwijzing te vormen naar een *tama*, een juweel dat in het boeddhisme puurheid symboliseert. Dit komt goed overeen met de symboliek van de os, die emblematisch is voor de Zen-sekte in het boeddhisme en wiens contemplatief karakter staat voor het rustig streven naar verlichting. Een rustende os wordt verder vaak geassocieerd met Lao Tzu, de grondlegger van het Chinese taoïsme, en is dan een verwijzing naar de gedane arbeid van het rijdier, wanneer hij de wijze aan het eind van diens leven afgeleverd heeft in het Westelijk paradijs.

Uit een opschrift dat bij een recentelijke hermontering tevoorschijn kwam, bleek dat deze schildering ook al eens opnieuw gemonteerd werd in 1895. Toen verwierf de zestiende generatie Miyazaki Jitsuo, hoofd van de tempel Joshoji (waarschijnlijk in de plaats Kuge in de huidige prefectuur Hyogo), deze voor een dergelijke religieuze omgeving inderdaad bijzondere passende schildering.

HERKOMST:

Milne Henderson Fine Art, Londen 2000. Aankoop
(inv.nr. AK-RAK-2001-1).





4 KISHI GANKU (1749-1838)

Tijger, begin 19de eeuw
 Hangrolschildering, inkt en kleur op zijde,
 1097 x 537 mm.
 Signatuur: 'Doko Ganku',
 zegel: 'Kakan Ganku'

Mede onder invloed van de opbloei van de naturalistische Maruyama-school kende het Kyoto in de late achttiende eeuw een dynamische en competitieve kunstwereld, waarin kunstenaars van verschillende stromingen om de aandacht streden en waar een ster snel kon rijzen. Ganku is een goed voorbeeld van een schilder wiens ambities bijzonder snel verwezenlijkt konden worden. Na in 1780 in Kyoto aangekomen te zijn om zijn geluk te beproeven, wordt zijn naam twee jaar later reeds vermeld in een lijst van beroemdheden en weet hij zelfs het patronaat van een prins aan het keizerlijk hof te verwerven.

Ganku is beroemd geworden om zijn specialiteit: het schilderen van tijgers. Opmerkelijk genoeg heeft hij nooit een tijger in levende lijve aanschouwd; hij bezat een tijgerhuid en een via Nagasaki geïmporteerd tijgerhoofd, dat hij in 1798 cadeau kreeg. De tijger die hij aan de hand daarvan gestalte gaf is dan ook niet voor de volle honderd procent overtuigend, al straalt het een opmerkelijke levendigheid uit.

Er bestaan een aantal tijgerschilderingen van Ganku, deze schildering is een fraaie uitvoering op zijde, de haren individueel aangebracht met een fijn penseel, in verschillende tinten bruin, beige, wit en goud. De precieze stijl die de vacht tastbaarheid verleent, wordt vergezeld door een lichtvoetige inkschildering van de elementen in poten en staart. Ganku werd de stichter van de Kishi lijn van schilders en zijn karakteristieke penseelvoering in een soms haast nerveus ritme ging een kenmerk van de Kishi-school vormen.

HERKOMST:

Schenking in 2000 van het echtpaar A. en G.J. Korteling (inv.nr. AK-RAK-1999-3).

5 MORI SOSEN (1747-1821)

Langoustines, begin 19de eeuw
 Hangrolschildering, inkt en kleur op zijde,
 824 x 277 mm.
 Signatuur: 'Sosen', zegel: 'Sosen'

De naturalistische Maruyama-school van Okyo vond zowel brede navolging in Okyo's woon-

plaats Kyoto, als wel in het nabijgelegen Osaka, waar de Mori-school gevestigd was. Het eerste hoofd van de school, Mori Sosen, adopteerde de door Okyo gepropageerde methode van het schilderen direct naar de natuur en werd tot een van de meest begaafde dierschilders die de Japanse schilderkunst heeft voortgebracht. Sosen kreeg een opleiding in de schilderijstijl van de Kano-school voordat hij, waarschijnlijk via zijn geadopteerde zoon Tetsuzan (1775-1841), in contact met zijn gekomen met de pas opgerichte school van Okyo. Er wordt van hem gezegd dat hij een tijd in de bergen doorbracht om er zijn specialiteit te perfectioneren: het uitbeelden van apen. Zijn levenssechte, karaktervolle dierportretten, geschilderd in een hogelijk verfijnde, gepolijste stijl, brachten hem al tijdens zijn leven grote faam. Dat zijn kunstenaarschap verschillende kanten had, laat deze schildering in een geheel andere, robuuste stijl zien. Sosen hanteerde het penseel met veel bravoure; met krachtige lijnen en brede streken zijn de dieren met vaart op papier gezet. De kwaliteit van de lijn, waaraan in de Chinese en Japanse traditie zo'n groot belang wordt gehecht, is fenomenaal. Met een beperkt aantal streken wist hij het wezenlijke van het dier te raken en bovendien de karakteristieke textuur van de vochtige schaal op te roepen.

HERKOMST:

Richard Kruml, Londen 1999. Aankoop door de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst (inv.nr. AK-MAK-1711).

6 WATANABE SEITEI (1851-1918)

Vier seizoenen, eind 19de eeuw
 Vier hangrolschilderingen, inkt en kleur
 op zijde, 1146 x 428 mm.

Na de openstelling van Japan in het midden van de negentiende eeuw volgde een eerste fase van enthousiaste modernisering en hervorming, met overname van nieuwe elementen en concepten uit het Westen. In de jaren 1890 kwam echter een brede maatschappelijke herwaardering van de traditionele Japanse waarden op gang. In de schilderkunst leidde dat tot de totstandkoming van *Nihonga* – 'Japanse schilderkunst', als tegenpool van *Yoga* – 'westerse schilderkunst'. *Yoga* gebruikte Westerse schildertechnieken, in *Nihonga* hield men vast aan traditioneel Japanse materialen, die weliswaar op nieuwe wijze toegepast werden. De integratie van nieuwe invloeden in de late



6



6



6



6



negentiende eeuw wordt gepersonifieerd door Watanabe Seitei. Na het winnen van een prijs als ontwerper op de eerste Nationale Industriële Tentoonstelling in 1877, bracht hij als eerste *Nihonga* schilder drie jaar in Parijs door om daar de Westerse technieken onder de knie te krijgen. Bij terugkomst bracht hij het geleerde in praktijk, met technisch hoogstaande schilderijen van dieren en planten, waarbij hij zijn uiterst nauwgezette natuurobservaties uitbeelde met behulp van zowel westerse- als Japanse methodes. Bij deze set valt naast de buitengewoon gedetailleerde weergave van de vogels en de onwaarschijnlijk realistische libel – waarmee Seitei zich overigens eveneens een erfgenaam van Okyo betoonde, ook de meer traditionele Japanse techniek op, waarmee hij bijvoorbeeld in de zomerschildering de waterval neerzette met een brede inktwas.

HERKOMST:

Oranda-Jin, 's Hertogenbosch 2000. Aankoop door de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst (inv.nr. AK-MAK-1712).

7a, b SCHAAL EN WIEROOKBRANDER

China, begin 15de eeuw/ 15de-16de eeuw
geglazuurd steengoed, Longquan-goed

Een van de belangrijkste productiecentra voor keramiek met celadon glazuur bevond zich in Zuid-China, in de regio Longquan van de provincie Zhejiang en het noorden van Fujian. De hier sinds de tiende eeuw gevestigde ovens kregen een belangrijke impuls door de vestiging van het keizerlijk hof van de Zuidelijke Song-dynastie (1128-1279) in de onmiddellijke nabijheid.

De lichte kleur van de enigszins grijze scherf zorgde ervoor dat de grijsgroene kleur van het glazuur goed tot haar recht kwam en het oppervlak een jade-achtige uiterlijk gaf. Dit maakte Longquan bij uitstek een medium voor het vervaardigen van keramiek met antieke vormen, teruggaand op oude rituele bronzen voorbeelden. Voor dergelijke voorwerpen bestond grote waardering in de Ming-periode (1368-1644). Had het antieke bronzen prototype een functie als ritueel vat dat als grafgift meegegeven werd, deze steengoed driepoot werd als wierookbrander gebruikt voor het altaar door de geschoolde elite, die de toespelingen van de archaïstische vormen op waarde kon schatten.

Een tweede categorie binnen Longquan steengoed vormen kommen en schalen, die zowel be-

stemd waren voor de binnenlandse markt als voor export naar Zuidoost Azië. Dergelijke stukken werden met behulp van vormen in reliëf gedecoreerd of met uit de vrije hand gesneden versieringen, zoals de perziktakken in het plat van deze grote schaal.

HERKOMST:

Geschenk in 2000 van de heer R. Plomp
(inv.nrs. AK-MAK-1694/AK-MAK-1695).



7a



7b